

U B'AXA U' ITZ'IB'A B'EN U PABLO XE' U TIMOTEO

Yol ti' u u' tza'

Aatz u Timoteo va'l k'ulun u u' tza', u locholich tetz u Pablo ti' ipax paal itziiul u b'a'nla chusb'al. A' ixet' k'atz u Pablo tu u ka'paj ib'en ti' ipaxsal itziiul u b'a'nla chusb'al tuch' u Silas tu u tenam Listra. Choktaj Q'u B'a'nla Chaj Kam B'anel (Hechos) 16.1-3; 17.14-15; 18.5; 19.22; 20.4. Aatzich u tatin u Timoteo k'atz u Pablo tzi', echa' ma'j copastoor.

Aatz u U B'axa U' Xe' U Timoteo tza', a' tz'ib'an u Pablo utz, taq' b'en tzixet' tixo'l q'u ya'b' 63 — 65 m.t.J. Kamal tu Macedoonia itz'ib'ava utz, taq' b'en tu Eefeso, xe' u Timoteo. Tan obreroich u Timoteo tu Eefeso.

Kam koj toke' itz'ib'ata', pek ti' taq'ax b'en itxumb'al u Timoteo ti' aas kani'ch tiq'ol q'u niman tetz u Jesuus si'ane'. Tan nital tu u Timoteo aas kani'ch inuk'it tib' q'u niman tetz u Jesuus si'ane'. Kam itxumb'al samotxi'ane' sijunuil utz, tib'ilaj; kani'ch tiq'ot tib' samotxi'ane' niyolonka.

Nital te majte aas samotxi'an kuenta tib' tu q'u sub'ulla chaj chusul. Aya' unjolol q'u Israeel nichipaal xo'l q'u niman tetz u Jesuus, q'u'l nichtale' aas ministeer anko'xh sanimal u o'tla mantaar k'uxh ma't tok ti' u Jesuus. A' q'u ye'xtxojla chaj chusb'al q'u'l atich tek tixo'l.

Ech a' vib'o'q'ol nitale' viq'ilal isik'le Tiohx ti' q'u kam. Utz nital majte aas kam b'anel itxumb'al q'u q'esala q'u'l saoksal tu q'esalail xo'l q'u niman tetz u Jesuus. Utz nichus u Timoteo majte aas kam si'an ti' itx'olax injul junun kam xo'l q'u niman tetz u Jesuus.

A' u jatxb'al tib' q'u yol tu u u' tza'.

- 1) 1.1-2 Nitaq' chajlichil u Pablo tu u Timoteo.
- 2) 1.3-11 Nitale' sauch kuentaib' tu q'u ye'xtxojla chusb'al.
- 3) 1.12-20 Nital ti' u tijle'm u Pablo.
- 4) 2.1-15 Nital ti' viq'ilal isik'lel Tiohx.
- 5) 3.1-7 Nital ti' q'u kam sailax k'atz q'u'l saok tu ansianoil.
- 6) 3.8-13 Nital ti' q'u kam sailax k'atz q'u'l saok tu diaakonoil.
- 7) 3.14-16 Nital ti' vitxumb'al u Tiohx va'l ye'ich ootzajimal.
- 8) 4.1-5 Nital ti' q'u aanima q'u'l saelka ti' u Tiohx.
- 9) 4.6-16 Nital ti' vitxumb'al u b'a'nla ta'qonom u Jesuus.
- 10) 5.1—6.2 Nital ti' q'u txumb'al sab'a'nb'el ib'ilaj.
- 11) 6.3-10 Nitale' aas echen saku' kuk'u'l ti' u qetz atile.
- 12) 6.11-19 Nital ti' u ela'okchil ti' u atinchil k'atz u Tiohx.
- 13) 6.20-21 Nital unjolol txumb'al tu u Timoteo.

U B'AXA U' ITZ'IB'A B'EN U PABLO XE' U TIMOTEO

Ichajlichil u Timoteo

1 In Pablo, ichaj u Jesucristo titzii u Tiohx, u Chitol qetz. Utz titzii u kuB'aal Jesucristo majte va'l nikuch'ia tuch' txuq'-txunchil tan, sataq'o' tu b'a'nil. **2** Nunq'ilab'enaxh Timoteo tan, nojchit unk'aol aatin ti' u kunimat u Jesus. Utz u Tiohx, u kuTat tuch' u kuB'aal Cristo Jesus koj aq'on ku'l vib'a'nil sai'. Itxum koj aatz. Utz atin koj u paas tavaanima taq'o majte.

Q'u ye'xtxojla chaj chusb'al

3 Aatz si'chtekb'enin tu Macedoonia, val see aas sa-kaa'axh tu Eefeso. Ech samaj iatz q'u aanima q'u'l nichus unjot ye'xtxojla chaj chusb'al. **4** Utz ye'k sab'en ik'u'l q'u niman tetz u Jesus ti' tab'il ok kam aas yol ko'xhtu' chulimal ko'n. Niko'xh sab'en ik'u'l ti' q'u tachul q'ul ik'uy imam q'ul ib'ena' ib'en ko'xhtu'. Tan kam koj itxa'k. Kam koj nilochonku ti' qiq'ot kuyak'il k'atz Tiohx. Pek aal yaa-yoli'b' ko'n nituch ti'. Ech a' va'l ni'xhval see cheel samaj iatz.

5 Tan a' nital u kuchusb'al tza' aas nojchit xe' taanima u aanima sak'asku'l vib'antu tii ti' imol. Tiira tinachb'al sa'atinka aas b'a'n va'l ni'ane'. Sik'uche'

aas nojchit suula k'ujlel ik'u'l ti' u Tiohx; yit' niko'nkoxhteesa ivatz. **6** Tan atil unjolol aas elyuka ti' ib'anax q'u kam nivale'tza'. Utz a' tek nitz'ejxik ti' unjot chulin yol aas ye'k itxa'k. **7** Nimotxatq' b'en tib's mamaj chusul tetz u o'tla mantaar. Pek k'uxh ech nimotxtal je' ti', aal ye' tootzaj. Utz ye' nitel itxumb'al tu q'u kam q'u'l nitxakb'a' talaxe'.

8 Tan b'a'n u o'tla mantaar. Kankojtu', aas oj nojchit sanimali kam chit echa' va'l tal u Tiohx. **9** Utz qootzajle aas ti' koj q'u aanima jikom ni'ane' alaxku q'u mantaar tzi'. Pek tx'olb'al tetz inujul q'u b'anol onkonil, q'u qelol, q'u aa paav, q'u'l kam koj itxa'k nima Tiohx te, q'u'l ye'k tatin u Tiohx siatz, q'u yoq'ol Tiohx, q'u yatz'ol itxutx ib'aal utz, tuch' kajay q'u yatz'ol, **10** tetz q'u eesanib' tu b'ey tuch' aanima, q'u q'ilan ok tetz vinajil, tetz ixojil, q'u elq'an aanima, q'u txub'a'lom, q'u txakb'a'n txub'a'l utz, tetz kajay q'u'l nixe'k'ulan q'u jikomla chusb'al. **11** Aya' u techalla b'a'nla chusb'al tetz u Tiohx va'l kaana b'a'nil tzixex', va'l nunpaxsa paal itziil.

Vik'amab'el u Tiohx

12 Ni'xhunk'ama tu u kuB'aal Cristo Jesus tan, vetitxaa'in;

k'ujleb'al k'u'l in siatz, vettoksa'in ti' ipaxsal itziil viyolb'al. Utz ni'xhtaq' unyak'il ti' ib'a-naxe'. **13** K'uxh aal inich yoq'ol Tiohx. Inich yoq'ol tetz q'u niman Tiohx. Nichunb'an unk'u'l ti', nichvojcha. Utz aal tx'anel munk'ulaxe', txumax unvatz tan, ye'xhkamich vootzaj utz, ye' nichunnima.^a **14** Ech sib' u b'a'nil vettaq' u kuB'aal ve. Tii vi' utz, nik'uje' unk'u'l ti' u Cristo Jesus taq'o.

15 Jikomla yol va'l savale' tza' utz, tiira b'a'n aas kajay aanima saniman. K'uxh ul u Cristo Jesus tu u vatz amlika tx'ava' tza', ti' ichtipul q'u aa paav ulka. A' chit unma'l in tan, tiira in aa paav majte. **16** Pek k'uxh mam paav b'anel vaq'o, vetitxum unvatz u Tiohx. Utz tu vikuyt'in u Jesucristo, ma'l k'uchb'al vettaq'a aas tiira ye'k iya'eb'al vikuyune'. Ech in k'uchb'al vatz q'u aanima oj sinima, sik'ul u atinchil tu b'enq'ii b'ensaj. **17** Ech toke' aatz u mam tokeb'al q'ii utz, kajay u mam techalil, tetz u Tiohx. Aya' u q'esal ijlenal va'l ech ko'xh ib'en u tijle'm, u Tiohx va'l ye'k tokeb'al u kamchil ti', va'l ab'il koj ma'j ilonnaj iatz. Ni'xhik'ulo'k ti' saoksal iq'ii. Tan ta'xh ma'l aa txumb'alla Tiohx b'enamen. Ech ko'xh ib'en u tatine'. A'i.

18 Unk'aol chi'in Timoteo, tii aab'i u chusb'al nival see tza'.

Anko'xhtu' u yol k'asu'l xe' Tiohx, va'l alax see aas axe't chitu'. K'uxh nival see, a' unsa' siiq'o ayak'il ti' imajax u ye'xtxoj. Ech sa'ane' va'l ni'an ma'j aa ch'a'o ti' imajax ivatz u koontra. **19** Tii k'ujloj ak'u'l ti' u Tiohx utz, iq'o ayak'il; oksa tetz vab'a'nla nachb'al vatz Tiohx. Tan atil unjolol aanima ye't ib'an q'u kam nival see tzi'. Ye' nitiq'o iyak'il tu va'l nital u b'a'nla chusb'al. Elyuka ti'; ku'ya. Vet-i'anlu tetzan u vaarko va'l niko'p jaq' a'. **20** Antu tixo'l q'u aanima tzi' u Himeneo tuch' u Alejandro. Utz vetveesal xo'l q'u niman tetz u Jesus, vaq'luka vatz u tx'i'li'inaj; ech satootzaji aas ech ko'n koj u qelonchil.

Viq'ilal sik'lel Tiohx ti' q'u aanima

2 **1** Ni'xhval see aas q'ilataj sik'letaj chit Tiohx ti' q'u aanima kajayil. Jajtaj tu u Tiohx aas sitxum iatz. Jajtaj q'u kam te q'u'l nisavsa. Utz k'amab'etaj ti' q'u b'a'nil ni'ane'. **2** Q'ilataj sik'letaj Tiohx ti' q'u ijlenal tuch' ti' tere'n q'u q'atb'al tzii. Ech tx'anel ko'xh qatin si'an taq'o; ye'k txab'kin. Pek a' chit sab'anax va'l b'a'n vatz Tiohx. Utz tijikomal sab'anax q'u kam. **3** Tan a' q'u kam b'a'n tzi' utz, tx'anel ni'enku tu u Tiohx, u Chitol qetz. **4** Tan a' isa' aas kajay q'u aanima sachitpu tu q'ul ipaav utz, satootzaji vinujul.

^a **1.13** Choktaj Q'u B'a'nla Chaj Kam B'anel (Hechos) 8.3; 9.4-5.

5 Tan ma'l ko'n Tiohx atile. Utz ma'l ko'n u vinaj oksan tetz q'u aanima vatz u Tiohx, aya' u Jesucristo va'l b'ennaj ko'n aanima. 6 A' va'l taq' tib' tu kamchil ti' ichool vipaav q'u aanima, ech tel vatz u choob'al paav. Utz a' i'anta' tu u tiempo va'l k'ajel nal ti' taq'o. 7 A' u vetz aq'el aas sunchus tu q'u puera aanima kani'ch ik'uje' ik'u'l ti' Tiohx utz, sunchus vinujul. Tan u Tiohx va'l vet'ok-sanin ti' ipaxsal itziiul. Ech in ichaj u Jesucristo. Nojchit va'l nivale' tza', yit' txub'a'l koj.

8 Nival see aas q'ilataj sik'le-taj Tiohx, k'uxh til chaj ko'xhtu'. Tuch' chit etaanima ye'k paav sek'atza tuul seq'ila sik'le Tiohx; ye'k k'a'nal; ye'k yaayoli'b' sek'atza.

9 Nival tu q'u ixoj majte aas jik chit q'u toksa'm satoksa; jik ko'xh sivij tib'. Yit' tuch' koj t'e'su'ib' si'ane'. Ta'n ko'nkoxh sab'en ik'u'l ti' ichantixsal iveet q'u xi'l ivi'. Niko'xh sipaasa ivi' toksal b'a'nla q'an ch'ich' tuch' perla. Utz a' koj satz'ejxik ti' ivijtu tib' tu je'najla chaj oksa'm.^b 10 Pek a' satitz'a ik'uchax u b'a'nil, ech sik'uche' aas jolol ixoj nachol Tiohx.

11 Sako'ntab'i u b'a'nla chusb'al q'u ixoj. Ye'k yol si'ane'; sako'n-ab'ini. 12 Yit' sa'kojchusun u ixoj. Yit' sa'kojipaasa tib' vatz q'u vinaj. Pek sako'nijutxb'a'

tib'. 13 Tan a' b'axal i'an u Tiohx u Adaan, ech tek u Eva. 14 Utz yit' u Adaan koj va'l b'axal sub'lu tu u tx'i'li'inaj, pek u ixoj va'l sub'li. Ech ku' tu u qelb'alil.^c 15 Utz simaj tib' vatz u paav oj a' satilb'e titz'in utz; b'enamen k'ujlel ik'u'l ti' u Tiohx. Sitz'ej taanima ti'. Utz saxaane'l k'atz paav. Jikom ko'xh si'an q'u kam; yit' tuch' t'e'sil koj.

Vitxumb'al q'u'l so'ok q'esalail

3 1 Tiira ib'o'q'ol q'u yol tza': —Ab'il a' nitachva q'esalail xo'l q'u niman tetz u Jesus, b'a'nla aq'on nititz'a atzi'. — 2 Pek loq' ministeer tiira b'a'n itxumb'al u q'esala tzi', ech paat ye'xhkam ti' saelk iq'ii. Ma'l ko'n tixoj atile. K'ujleb'al k'u'l itxumb'al. Ilel chit ib'anax q'u kam ni'ane'. Jik vib'anone'. Aq'ol ivatb'al aanima. Utz techal ichusune'. 3 Yit' q'ab-a-reella aanima koj. Yit' chokol ch'a'o koj. Yit' achvan koj ok iatz kam aas sub'u'm isa' ti'. Yit' ye'k koj inoob'al ti' itx'akax puaj. Pek jik ko'xh itxumb'al. Nitoksa paas xo'l aanima. 4 Nitx'ol tiq'ol q'u kam tu tatib'al. Jik atil q'ul ik'aol ime'al jaq' imantaar, tinujul ni-nimane'. 5 Tan oj ye' nitx'ol tiq'ol q'u kam tu tatib'al, ¿a' tzik sitx'ol tiq'ol q'u niman tetz u Jesus? 6 Yit' anal koj ak' ti' inimal u Jesus. Tan b'a'n

^b 2.9 Choktaj u B'axa U' Itz'ib'a U Lu' 3.3.

^c 2.14 Choktaj u Genesis 2.7, 21-22; 3.1-6.

si'ane' aas saku' tu paav tu t'e'sil ti' u tijle'm. Echa' va'l isa' u tx'i'li'inaj. **7** Ministeer b'a'n talchu xo'l q'u aanima majte q'u'l yit' niman koj tetz u Jesusus. Ech ye'k se'el iq'ii utz, ye'k saku' tu va'l isa' u tx'i'li'inaj.^d

Vitxumb'al q'u'l so'ok diaakonoil

8 Echat ko'xh q'u diaakono majte. Echen b'a'n itxumb'al, inujul si'ane'. Yit' ka'l koj tel iyol. Yit' q'ab'areella aanima koj. Utz yit' achvan koj ok iatz kam aas sub'u'm isa' ti'. **9** Tii tatin tu vinujul u chusb'al va'l nikunima va'l anal nitootzajil tu u b'a'nla chusb'al. Nojchit tinachb'al si'an vinujul. **10** Loq' aatz ye'saj tok tu diaakonoil, b'axal nal si'ilax inujul b'a'nil, yetz kam ti' ni-yolpika aas sa'eesalk iq'ii. Oj b'a'n, ech nal so'oki.

11 Echat ko'xh q'u ixoj diaakonisa majte. Echen jikom itxumb'al. B'anol inujul. Yit' chulin yol koj. Pek k'ujleb'al k'u'l ti' q'u kam kajayil.

12 Ma'l ko'n tixoj q'u diaakono sa'atini. Sitx'ol tiq'ol q'ul initxa'a tuch' q'u kam tu tatib'al. **13** Tan aatz q'u'l ni'xh-itx'ol ib'anax u taq'on tu diaakonoil, saoksal iq'ii ti'. Utz sa'tere'nk'uje' ik'u'l ti' u Tiohx tu u b'a'nla chusb'al k'atz u Cristo Jesusus.

U taltu u Pablo kam toke' itz'ib'a u u' tza'

14 K'uxh nivitz'a sa'naloponin tzaxe', nuntz'ib'a opon talax see kam sa'ane'. **15** Ech oj lab'atz vopone', ootzaj teku'en kani'ch iveet q'u kam sa'an xo'l q'u nachol tetz u itz'lich Tiohx. Aya' vitenam u Tiohx, vixe'al q'u kam inujul, va'l txakb'a'n tetz vi-jikomal. **16** Tiira sib' tokeb'al vitxumb'al u Tiohx va'l ye'ich ootzajimal ti' u okchil k'atza. Tan echa' va'l nitale' tza':

Vettaq' b'ens tib' aanima u Tiohx qi'.

Aq'ax b'ens b'a'n tiq'aq'al u Tioxhla Espiiritu majte.

Ilax u q'aavtitz'peb'al tu q'u aanjel.

Paxsal itziiul xo'l q'u puera aanima.

Nimal tu q'u aanima tu u vatz amlika tx'ava'.

Utz ech tek b'enje' tu Amlika tu vitechalil u Tiohx.^e

U taq'axka u b'a'nla chusb'al tu u motxeb'al q'ii saj

4 **1** Pek vatzsaj nital u Tioxhla Espiiritu aas sa'atin un-tx'ajul q'u niman tetz u Jesusus saq'aav ti'; saelka ti' viminal u Jesusus tu u motxeb'al q'ii saj. A' tek satz'ejxik ti' q'u tioxhil onkonil eesanal tu b'ey utz; ti'

^d 3.2-7 Choktaj U Tito 1.6-9.

^e 3.16 Aatz q'u yol tzi', kamal iyolil ma'l u b'itzal ootzajimich tu q'u niman tetz u Jesusus titiempo u Pablo.

q'u chusb'al q'u'l u tx'i'li'inaj nicheesan.^f **2** Unjolol ka'vatzla chaj aanima sa'alón q'u chusb'al tzi' aas tiira sub'u'm si'ane'. Tan paat yannaj vinachb'al. Ye' nikan inachaxe' ab'iste u b'a'n, u ye' b'a'n. **3** Aatz q'u chusul tzi', tiira samajon ti' u tzumb'a'a. Utz samajon ti' techb'ul unjolol echb'ub'al aas yit' txa'a' koj echb'uli. Tan Tiohx aq'onnajka tetz. Utz aal tokeb'al iq'ii Tiohx. Tan sak'amab'el te utz, saoksal iq'ii tu q'u niman tetz q'u'l tootzaj vinujul aas satechb'u. **4** Tan b'a'n kajay q'u echb'ub'al taq'ka u Tiohx. Ye'xhab'iste ko'xh ma'j txa'a' koj, pek ta'n tzii sak'amab'el Tiohx ti'.^g **5** Ech sa-b'a'nixsal tu u Yolb'al Tiohx utz, tu u kuq'ilat sik'let Tiohx ti'.

Vitxumb'al q'u b'a'nla taq'onóm u Jesuus

6 Untz'oj b'a'n achustu q'u kam tzi', unchee' axh ma'l b'a'nla taq'onóm u Jesucristo. Niiq'o ayak'il tu u yolb'al Tiohx nikunima utz, tu u b'a'nla chusb'al.

7 Pek ye' ko'xh aab'i ok q'u chulim yol eesab' iq'ii u Tiohx q'u'l ko'xten cheei. A' tii sooksav iib' ti' ib'anax q'u kam ti' u okchil k'atz Tiohx. **8** Tan aatz q'u kam nib'anax ti' iyak'insal u chi'l; b'a'n chitu' loq' b'iil ko'n iq'aq'al. Pek aatz u oksa'ib' k'atz Tiohx, tiira sib' iq'aq'al. Tan alel

tu u Tiohx aas saqil iq'aq'al tu u vatz kuq'ii kusaj tu u vatz amlika tx'ava' tza' utz, saqil iq'aq'al tu u atinchil tu u b'enq'ii b'ensaj majte. **9** Tiira ib'o'q'ol u yol va'l savale' tza' utz, b'a'n aas kajay saniman. **10** Tan ta'xh ma'l ni-kuch'ia tuch' txuq'txunchil u itz'lich Tiohx, aya' u Chitol tetz q'u aanima kajayil. Loq' a' chit unma'l q'u'l nimamal tek u Jesus taq'o. Ech toke' niqaq' yak'il tu u aq'on ti'. Utz nikuq'i' q'u ye'xtxoj nib'anax qe ti'.

11 A' q'u'l saale' tzi' utz, sachuse'. **12** Utz ab'il koj saeesan aq'ii ti' k'uxh axh xiak. Ta'xhtzii aas a' chit sak'uch ib'anax u b'a'níl vatz q'u niman tetz u Jesus, tayolone', tatxumb'al, tab'ant'axh tii ti' aanima, ti' aas aya'l ak'u'l na'ane', ti' vik'uje' ak'u'l ti' u Tiohx utz, ti' axaane'l k'atz u paav. **13** Tuul ko'xh ye'saj vopone', tii noj asik'le u Yolb'al Tiohx xo'l q'u niman tetz u Jesus. Sachusunaxh ti'. Utz sooksa aanima tu jik tuch'. **14** Txakunsa chit u doon aq'el tu u Tiohx. Aya' va'l alax see aas taq' je' iq'ab' q'u q'esala siib'a ti' iq'ilat isik'let Tiohx sai' aas ookka. **15** Ech tii iitz'a q'u kam tzi' utz, atojchit'ok'axh ti' ib'anle'. Ech kajay sailon aas nakan tiq'ol u yolb'al Tiohx. **16** Nach je' iib' ti' q'u kam na'ane'. Tinujul chit u chusb'al sachuse'. Tan oj ech sa'ane',

^f 4.1 Choktaj u Ka'b' U' Tu Tesaloonica 2.3.

^g 4.4 Choktaj u Geenesis 1.31.

sachitp'axh tu paav. Utz echat q'u'l sa'ab'in q'ul achusb'al.

**Vitxumb'al q'u niman tetz
u Jesusu tib'ilaj**

5 1 Yit' yaael koj q'u q'esla chaj vinaj sa'ane' aas sooksa tu jik. Pek jik chit iq'ilal sa'ane'; echa' iq'ilal atat sa'ane'. Atoj tatin saatz. Utz aatz q'u xiak, echa' atza'q' sa'ane' aas sooksa tu jik. **2** Echat paj q'u q'esla chaj ixoj, ech iq'ilal sa'ane' anan. Utz ech iq'ilal aanab' sa'an tu q'u ixviak. Paat jikom vatxumb'al sa'an te.

3 Loch q'u txakay ixoj q'u'l nojchit ye'xhab'il ti'. **4** Pek oj atil titz'in oj tii mam, a' samotxaq'on tetz. Tan ministeer sichus tib' q'u k'aol me'ala te aas a' b'axal siloch itxutx ib'aal. Siq'aavixsa b'oj te va'l aq'ax te tich'ooil. Tan a' u kam b'a'n ni'enku tu u Tiohx. **5** Pek a' saloch va'l nojchit txakay ixoj kaanaj sijunal. A' texh k'ujlelk ik'u'l ti' Tiohx utz, b'enamen niq'ila isik'le Tiohx q'iils aq'b'al. **6** Pek ech koj u txakay ixoj va'l niteesa itxumb'al tu b'ey, nitoksa tetz u tacha'v, tz'ejxinaj u tatin vatz Tiohx k'uxh itz'lel tilone'. **7** A' q'u kam sachus te tzi'. Jikom si'ane' ech ye'k sael iq'ii. **8** Tan aatz q'u niman tetz u Jesusu q'u'l ye' niloch u titz'in tatzik aas niya'ta tetz, ye' nik'uche' aas niman tetz u Jesusu. Utz aa paal ivi' vib'anon vatz q'u'l ye' tootzaj Tiohx. Tan ye'xh b'oj nilochone'.

9 Pek a' saok tu ach xo'l q'u'l salochaxi q'u txakay ixoj q'u'l maas tek 60 iya'b', ma'l ko'n ivinaj atinnaj. **10** Aya' q'u'l k'uchul tetz u b'a'nil tib'anone'. Jik ch'iisamal titz'in taq'o, aq'el ivatb'al aanima taq'o, tx'ael tajan niman tetz u Jesusu taq'o, lochel aanima taq'o aas nipaal tu k'axk'o utz, aya' q'u'l ni'an ya'l tib' ti' ib'anax kajay q'u b'a'nil.

11 Pek ooksach tu ach q'u txakay ixoj q'u'l txul ixoj tere'n. Tan b'a'n si'ane' kam noj tok ti-txumb'al, ta'xh sapaal tetz noj iqelka u Cristo noj ik'ul tib' tuch' va't vinaj ye' tootzaj Tiohx. **12** Utz choob'al paav sa'alax iku' ti' oj echi tan, ye'n itzojpi va'l vettaq' iqu' tuul. **13** Utz k'uxh yit' sa'kojb'en ti' vinaj, b'a'n si'ane' sichus q'e'yil; jun texh otzotz ib'en ti' ixaansal yol aas ye'k itxa'k. Utz satoksa tib' tu kam aas ye'k tokeb'al ti'. **14** Pek aal b'a'n satzume' q'u txakay ixoj q'u'l txul ixoj tere'n. Atinoj titz'in. Utz a' satil ime'b'i'l tu tatib'al. Ech ye'k sataq' tzii tu u tx'i'li'inaj sachee yol ti' taq'o. **15** Tan at unjolol aas elyuka ti' u Jesusu utz, a' tek nitoksa tetz u tx'i'li'inaj.

16 Utz echa' tzi' oj atil txakay ixoj xo'l titz'in tatzik ma'l niman tetz u Jesusu, aal b'a'n a' salochon. Ech ta'xh salochax tu q'u niman tetz u Jesusu q'u'l nojchit ye'xhab'il ti'.

17 Aatz q'u ansiano q'u'l ni'xhitx'ol tiq'ol q'u kam, ni-k'ulo'k ti' aas nojchit sib' talche' si'ane'. A' chit ib'o'q'ol q'u'l

nipaxsa u yolb'al Tiohx utz, tuch' q'u'l nichusune'. **18** Tan nital u Yolb'al Tiohx tz'ib'amalka aas: —Yit' sa'kojooksa txim vi' iju' u vaakaxh va'l nipaqa'e'l triigo.— Chia. Utz nital majte aas: —Nik'ulo'k ti' u aq'onom aas sik'ul ija'mel.— Chia.^h

19 Yit' yak ko'nkoxh sanima oj ab'il saxochon mal'j q'u ansiano saatz. Pek ministeer sa'atin ka'vol'j oxvol'j aanima aas nojchit ilel ab'imal u kam taq'o va'l saxochlika.ⁱ

20 Ab'iste q'u'l ye'xh niya' ti' ib'anax u paav, yaa vatz q'u niman tetz u Jesusus. Ech saxo'v tere'n q'u aanima; ye'k sa-paavini. **21** Tii sanima q'u kam nivale' tza'. Ni'xhval see vatz u Tiohx, vatz u kuB'aal Jesucristo utz, vatz q'ul iaanjel txaael el taq'o. Ye'xhab'il ko'xh at tela'. Utz ye'xhab'il ko'xh atil tatin saatz sa'an ti' itzozjixsale'.

22 Yit' ooje'l ko'nkoxh sooksa mal'j aanima tu q'esalail xo'l q'u niman tetz u Jesusus. Tan b'a'n si'ane' atoj tu paav utz, ant axh sapotzonaxh ti' u tel iq'ii. Pek tiira kuenta'axh ti' u paav.

23 Yit' nojla ko'nkoxh a' suuk'a, pek ta'l uuva suuk'a ti' vavuul aas ya'v utz, ti' tere'n q'ul ayaab'il.

24 At unjolol aanima aas vatzsaj q'ul ipaav, ech ye'xtxoj saoki, k'uxh ye'saj itx'olax inujul tu u Tiohx. Pek at unjot majte

aas ye' na'l. Anal sailaxi xamtele, aas latx'olax inujul tu u Tiohx.

25 B'a'n saok q'u'l q'u b'a'nla chaj kam ni'ane' tan, atia aas vatzsaj chit q'u b'a'nil ni'ane'. Utz atia xamtel sa'elu'l vatzsaj.

6 **1** Aatz q'u niman tetz u Jesusus q'u'l k'ayimal tatin tu aq'on, atoj chit tatin q'u b'aal taq'on siatz. Jikom sa'aq'onini, ech ye'k se'el iq'ii u Tiohx taq'o utz, tuch' viyolb'al. **2** Utz aatz q'u'l niman tetz u Jesusus q'u b'aal taq'on, ye'k teko'nkoxh tatin siatz si'ane'. Ta'n ko'nkoxh satalva oj ela niman tetz u Jesusus tuch'. Pek aal tiira b'a'n taq'onin si'ane' tan, niman tetz u Jesusus u aanima va'l ni'ilon iq'aq'al u taq'on. Utz tii u Tiohx ti' majte.

Ech a' q'u kam sachusunaxh ti' tza'. Utz sab'an ya'l ti' tiq'ot iyak'il.

Vichokax u tx'iib'al q'ii va'l xe' Tiohx

3-4 Tz'ejxinaj u aanima oj paarten chusb'al nichusunka aas ye' nik'ul tib' tuch' viyolb'al u kuB'aal Jesucristo utz, tuch' q'u b'a'nla chusb'al va'l nichus u okchil k'atz Tiohx. Paat ye'xhkam nitel itxumb'al tu u yolb'al Tiohx atzi'. Je'naj iatz. Utz a' chit atil k'atza u achva xhaakaluib' ti'aj yol; ech teku'en a' iyaab'il. Tan aatz tu va'l ni'an q'u aanima tzi', chi'k'ulaib' nichee taq'o, ch'a'o,

^h **5.18** Choktaj u Deuteronomio 25.4; U Tio 10.10; U Lucas 10.7.

ⁱ **5.19** Choktaj u Deuteronomio 17.6; 19.15.

yoq'oib', suyu kam ti' imol. **5** Utz yaayoloib' atil taq'o b'enamen xo'l q'u aanima q'u'l yannaj tek vitxumb'al taq'o. Paat ke'ch koj vinujul tzixe'. Utz a' nimotxtitz'a aas kanaal utz, tx'akb'al puaj u okchil k'atz u Tiohx. Ech xaane'l k'atz q'u aanima ech tzi'. **6** Tan mam kanaal chit u okchil k'atz u Tiohx. Ta'ntzii oj satxuq'txuno' ti' u qetz atile. **7** Tan kam koj qetz iq'omiche aas ulo' tu u vatz amlika tx'ava' tza' utz, kam koj saqiq'o b'en aas lakamo'. ^j **8** Pek chuspia atil kutxb'al qetz utz, atil qechb'ub'al, ech txuq'txunojo' ti'. **9** Pek aatz q'u aanima q'u'l nitachva tx'iiol iq'iil, kam ko'xh ye'xtxojla kam nitachva. Kam ko'xh onkonil ni'an ti' ichee tetz aas yansanal utz, tz'ejxixsamal q'u aanima ni'ane'. A' niku'k tu u ye'xtxojla txumb'al va'l echa' k'aa txayb'al tetz q'u'l niniman. **10** Tan aatz vixe'al kajay q'u onkonil, aya' u tz'ejxichil ti' u puaj. Tan ech i'an unjolol. Tz'ejxo'k ti' utz, eltekka ti' inimal u yolb'al Tiohx. Loq' tilayol q'u mamaj k'axk'o motx paalku ti'. ^k

U taq'ax yak'il k'atz u Tiohx

11 Pek aatz sa'ane' Timoteo, chok eel tu q'u kam tzi' tan, axh ma'l vinaj tetz Tiohx. Utz a' sa'an vijikomal. Saxaanok'axh k'atz Tiohx. Sak'uje' ak'u'l ti'. Sa'an tii'axh ti' aanima. Atoj apaciensia. Aq' ku' iib' vatz u

Tiohx. Ye'k saje'sa iib'. **12** Aq' yak'il ti' u yolb'al Tiohx va'l nikunima Timoteo. Echa' ch'a'o sa'ane'. K'on avaanima ti' q'u kam q'u'l satiq'ob'enaxh tu b'enq'ii b'ensaj tan, ech ti' isik'le'axh u Tiohx. Utz a' va'l ooksa iib' ti' ib'anle' vatz sib'al aanima. **13-14** Nima va'l nival see tza'. Ni'xhval see vatz u Tiohx, u itz'pixsan tetz q'u kam kajayil. Utz vatz u Jesucristo nival see majte, va'l tal vinujul tu u Pilato. Ayansach iib' tu u paav. Ech ye'xhkam sa'alax sai', ul nal ko'xh u kuB'aal Jesucristo.

15 Aya' u tuleb'al va'l k'ajel nal titxumb'al u techalla Tiohx va'l ta'xh ma'l tijlenal q'u ijlenal utz, iq'esala q'u q'esala. **16** Aya' u Tiohx va'l ye'xhjatu sakami, ye'k tokeb'al u kamchil ti', va'l ab'il koj ma'j ilonnaj iatz. Tan a' atik tu u techalla tatib'al sutimal ti' tu mam rib'unnaj txijtxub'al va'l sa'kojveet toko'p aanima tuul. Utz tetz u tokeb'al q'ii; tetz u mam q'esalail b'enamen. A'i.

17 Al tu q'u tx'iiol iq'ii aas yit' sa'kojmotxje' ivatz. Utz ye' k'uje' ik'u'l ti' q'u tx'iib'al iq'ii tu u vatz amlika tx'ava' tan, niko'n-imotxe'. Pek a' sak'uje'k ik'u'l ti' u itz'lich Tiohx va'l tiira tz'ajel iatz qetz nitaq'e', ech nikub'an-b'e. **18** Chus te aas a' samotxtoksav q'ul ipuaj ti' ib'anax u b'a'n'il; tx'iiol iq'ii tu u b'a'n'il si'ane'. B'a'n' ichajpe'l tetz

^j **6.7** Choktaj u Job 1.21; u Salmos 49.17.

^k **6.6-10** Choktaj Q'u Hebreo 13.5.

si'ane'; oora salochoni. **19** Tan oj ech si'ane' tzi', tx'iib'al iq'ii nimol tu Amlika; nichik u b'a'n timer tetz taab'ab'en; ye'k imotxe'. Utz sichab'a u b'enchil tu b'enq'ii b'ensaj majte.

Vit'oyax u Timoteo tu u Pablo

20 Timoteo, a' chit noj a'an q'u kam aq'el see tu u Tiohx.

Maj iib' ti' q'u txayi'b' ti' yol. Tan ye'k itxa'k. Kam koj kanaal ti'. Utz maj iib' ti' q'u yaayoli'b' q'u'l nichee tu va'l “mam txumb'al” chu te'le'; loq' yit' a' koj. **21** Tan aatz unjolol q'u'l niniman q'u kam tzi', elyuka ti' inimal u b'a'nla chusb'al.

Vib'a'n timer koj u Tiohx atin sai'. A'i.